

Жыйылыу

Жамауат совет кьурау вопрослагъа кьарагъанды

Къабарты-Малкър Республиканы Парламентини Председатели Жамауат совет кесини биринчи кьурау жыйылуун бардыргъанды. Аны законла чыгарычу органы таматасы, Советни председатели Чеченаны Ануар очкъанды. Бу кенешчи органини 29 адам икредди. Ала жамауатда номыслары жорюно, законла чыгарычу, экономика, социальный эм башка ишледе да сынулары болган адамларды.

Чеченаны Ануар айтханыча, Совет власть органыны бла жамауаты араларында хайырлы бирге ишлеуно жалчытырга, бир-бир проблемаланы белгилеуде, аланы кетеруно жоларын изилеуде консультатив болуштур этген керекди. КъМР-ни Президенти Арсен Каюков изилгенча, власть органыны ишлеринде ачыкчылыкны политикасын андан ары бардыра, Парламентни Председатели аспалми информацияны органыны бла байланышканын көчөлдирди, жууалпы кулукчу-чула бла районлага барды, гражданданы дайым да примъга алады. Андан сора да, депутатланы республиканы адамлары бла тубешуишлерни графикти жарашдырылгъанды, комитетлени жыйылыулары, парламент сагъатла бардырылды, халкыны артыкча бек тынгысы этген затланы юсюринде адамланы оюмларын билир муратда соруула этилде.

«Мен аякъ этгенде, аллай амалла бирге ишлеуно бютюдна хайырлы этреге, политика кибики, экономика эм социальный магъаналы вопрослада да тку аюнда табаргъа эмда жамауатыбызны жарашулары терк окуна билирге, аланы кетеру ючюн, шарт мадарила да этреге он берликдеме, дегенди Чечен улу.

Жыйылыуда Жамауат советни председателини заместительлери

Кьурау болушлукъ

Жаш юйюрлеге мындан арысында да онг берилликди

Озгъан геурюге кюн КъМР-ни Кьурулуш эм архитектура министрствосунда келтири кьурундаргъа ни болгъанды. Жаш юйюрлеге жашуу журт сертификатла бериге жораланганын жыйылуугъа шаар окулганы эм муниципальный районланы администрацияларыны, аспалми информация органыны келечилери, ырыскы болушлукъ этиликлени кьурауу кыташханды.

Аны кьурулуш эм архитектура министрствосунда Ирина Кауфова ахчанды эм бардыргъанды. Кесини кысык сьвешуон башал, он бек алгъа «Жаш юйюрлени саулыклары, ырахатлыклары кыалай болумлада, эчки айтханда, кыалай меккэмлада жашагъанларына кере да болды. Республикадагы жаш юйюрлени иги кесеги, аз-кьен болса да, жашуу журтла жаны бла инжиледе, кытылык сьвайдыла», дегенди.

Ол жарашулары кетериги эм демография болууну игилендирги ючюн, кьураулары жанында болушлукъ этил мурат бла федеральный, республикалык эм муниципальный эчки программага жарашдырылгъанды, аланы толтурууну мадарлары этилдеди. Жаш юйюрлени жашуу журтла бла жалчытыу эм бургулган норматив эм право багъасы 2002 жылдан берисинде магъаналы торленуле кирилгендеди. Ол санда сабий туугъан

эмда Советни секретары айырылгъандыла. Заместительлеге урунуу ветерандары Ахметланы Азиратлий бла Александр Жигатов, КъМР-ни Профсоюзларыны биргиюно председателини кенешчиси Галина Егорова сайлангандыла. КъМР-ну Билим берийуде ишледе жети бьомюге юлешингендеди. Аланы башчылары да сайлангандыла. Законодательствону, кьурау кьурулушун эмда жер-жерли самоуправленилары вопрослары жаны бла бьомюге Виктор Тунажи, Парламентни иш кьурауу вопрослары жаны бла Александр Жигатов, бюджетлени, налогланы, финансылар эмда фонд рынокланы вопрослары жаны бла Владимир Сохов, экономиканы, эчки иелкини, предпринимательствону, экологиюны бла табигъатны хайырланууну вопрослары жаны бла Ахметланы Азиратлий, аграрный политика эмда жер бла байламлы халланы вопрослары жаны бла Анатолий Шапатов, социальный политиканы, саулык сакълауу, спортну эм туризмны вопрослары жаны бла Галина Егорова, билим берийуно, илмуну эм културланы вопрослары жаны бла бьомюге Нина Емусова башчыла этилде.

Советни членлени хар бьомюно ишини болуун эмда планын, дагыда Жамауат советни ишини битеуло планан да жарашдырырга керек болушуду Жамауат структураны иш кьурауу бла бааламы жумушла ючюн жууалпылык КъМР-ни Парламентини Председателини кенешчиси Анатолий Атикалов буйнуна сайланганды.

Бала УРУСАМБЕТОВА, КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Кьурау болушлукъ

Жаш юйюрлеге мындан арысында да онг берилликди

Озгъан геурюге кюн КъМР-ни Кьурулуш эм архитектура министрствосунда келтири кьурундаргъа ни болгъанды. Жаш юйюрлеге жашуу журт сертификатла бериге жораланганын жыйылуугъа шаар окулганы эм муниципальный районланы администрацияларыны, аспалми информация органыны келечилери, ырыскы болушлукъ этиликлени кьурауу кыташханды.

Аны кьурулуш эм архитектура министрствосунда Ирина Кауфова ахчанды эм бардыргъанды. Кесини кысык сьвешуон башал, он бек алгъа «Жаш юйюрлени саулыклары, ырахатлыклары кыалай болумлада, эчки айтханда, кыалай меккэмлада жашагъанларына кере да болды. Республикадагы жаш юйюрлени иги кесеги, аз-кьен болса да, жашуу журтла жаны бла инжиледе, кытылык сьвайдыла», дегенди.

Ол жарашулары кетериги эм демография болууну игилендирги ючюн, кьураулары жанында болушлукъ этил мурат бла федеральный, республикалык эм муниципальный эчки программага жарашдырылгъанды, аланы толтурууну мадарлары этилдеди. Жаш юйюрлени жашуу журтла бла жалчытыу эм бургулган норматив эм право багъасы 2002 жылдан берисинде магъаналы торленуле кирилгендеди. Ол санда сабий туугъан

КОМИССИЯ

Бек башы – предпрятяланы коллективлерин сакълауду

КъМР-ни Парламентинде кризиске кьажу комиссияны кьурулу жыйылууда сьз Къабарты-Малкърны промышленны предпрятяланы шьбьодо экономика болумда кьалой кенешчилерини юсюнден баргъанды. Аны Парламентни спикерини орунбасары Татьяна Сенюка бардыргъанды.

Комплекси ишини юсюнден КъМР-ни промышленность, отлук энергетика эм ЖХХ министрствосуну орунбасары Вячеслав Минин билдиргенди. Бюджетте министрствону оюунда 46 предпрятя барды. Октябрь айында ала 566,3 миллион сом багъасы продукция чыгаргъандыла. Жылы алгъандан берки озгъан он айны ичинде уа файданы 4,2 миллиард сомга жетдирдирге белгиленде, он озгъан жылну бу кезиюу бла тенгешдиргенде, 59 проценти.

Вячеслав Минин кризис промышленностуну айынуу улту чыгаруу этлени белгилгенди: чыгарылган продукция сора азайгъанды, банк кредитлени орументри 24-ге жетгенди, инвестиция проектле къыскартылгъанды. Докладча аны шагъатки бир ненила кьло да келтиргенди.

Сьз ючюн, республиканы уллу предпрятяларындан бири – «Терекалмаз» – налмиз инструментлени КъМР-дэ, ВЭЗ дегенча заводлагъа, кьурулу материалла жарашдырган компаниялагъа сатып тургъанды. Бусагъатда уа ала заказларын азайтхандыла. Дагыда РФ-ни Гохраны бла «Алроса» табигъат налмизы багъасын кьетюргенди. Бу болумда предпрятя битеу ючюнчо жалаанда 26 проценти хайырланы ишлейди. 200 адамны уа предпрятяны бьомюлерине кьечюрге тошгенди.

Экономика кытылыкны хатасы республикага жетмеча этер мурат бла КъМР-ни Президентини оюнуу бла кризисге кьажу шьтб кьураулганды. Анда белгиленган жумушланы чеклерине промышленность секторда болуш контрольга алынганды, тинтуу хар ыйыкъ сайын бардырылдыла. Штганын жыйылууларны РФ-ни Правительствоуну Председатели В.Путинге, аны орунбасары И.Сенюнге, кьурулу министр А.Сердюковча образлагъа этилгенди. Алада энергоресурслар багъаланы бир низамга келтирге, РФ-ни Правительствоу бир-бир бьомюлерине торленуле кийиргиге, «Проходланы

жарым проводникле заводна» Кьорулуу министрстводан кьурау заказны кьейтирге деген эм башка тилекле этилгенди.

Жылы алында россеий экономиканы айынуу жаны бла кьурау комиссияны жыйылууда социальный магъаналары болган предпрятяланы тизмеси къабил этилгенди. Анга регионланы айынуларына себеплик этген эчки технологияларга кере ишлеген 1148 предпрятя киргенди. Къабарты-Малкърдан бу тизгинге беш предпрятя – «Терекалмаз», «Кавказкабель», «Гидрометаллург», Бахсанда «Автозапчасть», Нальчикни машинала ишлеучю заводу – къышулгандыла. Аладан эскири – «Терекалмаз» бла «Автозапчасть» – торлю-торлю тинтууеден этгенди, алгъа кьурауны жанында болушлукъ этино юсюнден оюну РФ-ни Экономиканы айынуу министрствосуну ведомствала аралы комиссиясына жиберилгенди. Кьураулагъа бу процедурадан жанында этреге эркинлик берилгенди. РФ-ни Регионланы айынуу жаны бла министрствосундан документлени хазырлауу юсюнден эсгертуле этилгенди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Кьурауачлы хабар

Юрий Козовха генерал-полковник чин берилгенди

Россеийн Президентини 2009 жылда 10-чу ноябрде чыгарылган 1260-чы номерли Указы бла Козов Юрий Александровиче-Россеийн МВД-сыны Экстремизмге кьажу кореш жаны бла департаментини таматасына милицияны генерал-полковник деген чин берилгенди.

Ю.А.Козов 1955 жылда 13-чу августда Нальчик шахарда туугъанды. 1979 жылда Кьурау улверситетни юридический факультетини башчыла эмда ич ишлени органларында кулуклукъ этип башлагъанды. 1979 жылдан 1987 жылга дери КъМР-ни МВД-сыны угуловый розьескинда бла БХСС-ни бьомюлеринде торлю-торлю кулукчылада ишлегенди. 1987-1991 жылда Къабарты-Малкър Республиканы Министрлерини Советини административ-финанс бьомюне башчылыкъ этгенди.

1991-1995 жылдада криминал милицияны службасыны таматасыны заместители, Къабарты-Малкър Республикада МВД-ны Экономика аманлыклагъа кьажу кореш жаны бла угуловый башчыла таматасы, 1995-1999 жылда Къабарты-Малкър Республикада МВД-ны ич ишлени министрини заместители-криминал милицияны службасыны башчысы болгъанды. Къабарты-Малкър Республиканы Парламентини Келечиле палатасына эчки кере айырылгъанды (1993 эмда 1997 жылда). Анда элаки надолствозу эмда коркьуусулукъ жаны бла комиссияга башчылыкъ этгенди.

1999 жылда Москва шахарга Россеийн МВД-сыны Баш кьурау-инспектор управленисыны инспекциясыны баш инспекторуу кулукчуруна кьечюргенди. 2003 жылда Россеийн МВД-сыны ишлерин кьураулы бардырган аманлыкчылагъа кьажу кореш жаны бла баш управленины таматасыны орунбасары. 2005 жылда уа Россеийн МВД-сыны ишлерин кьураулы бардыргъан аманлыкчылагъа кьажу кореш жаны бла департаментини таматасыны биринчи орунбасары болуп ишлейди. Россеий Федерацияны Президентини 2008 жылда 11-чи январда чыгарылган Указы бла Россеийн МВД-сыны Экстремизмге кьажу кореш жаны бла департаментини таматасына сайланганды. Кулуклукъ этип келгени бери кьурау эмда ведомствозу сагуула баш, ол санда «Жамауат низамы сакълауда айырмалыгы ючюн» деген майдал бла (1995 ж.), Кишиликни ордени (1999 ж.), «Ата журту алында кыбыны ючюнде» деген 4-орден даражасы (2008 ж.). Анга Россеий Федерацияны ич ишлени органларыны сыйлык кулукчу-су» берилгенди.

КъМР-де МВД-ны пресс-службасы.

Жыйылыу

Астраханьда урунгу рынокну ЮФО-да халын сюзьеркидале

Бюгон Астраханьда вице-премьер Александр Жуконун башчылыгы бла ЮФ федеральный округну субъектлеринде урунуу рынокну халын дайым да билги туруу жаны бла ишчи кьурауу-ну жыйылууу бардырылды. Анга КъМР-ни Правительствоуну Председателини заместители Мадина Дьшкова бла КъМР-ни Адамланы иш бла жалчытыу жаны бла комитетини председатели Мухамед Кодзиков кыташдыла. Форумда урунууу рыногу не халда болгъанына кьураулыкъды, округда гиче эмда отлыкъ предпринимательствону ол санда фермер эмда элли молкени, айынууу мадарларын жашауда бардырыуну онглары озюлокладу.

Адамланы иш бла жалчытыу бла байламлы программаны бир кьурауу, ол санда «2009 жылда КъМР-де урунууу рыногунда кытылыкны жумуштыу жаны бла къышкы мадарлары программасы да толтурула турганларыны озсизге салабыз. Аланы чеклеринде ишчилерден 2 миңден артыкъ адам кесерини бизнестерини ачаргъа пособини бир жылга чыгъган епчечем алырга болушлукъ. Жюзге жуукъ адам аллай онгу хайырлангандыла эмда эчки предпринимательча эсепге алынгандыла.

Марина ХАПОВА, КъМР-ни Президентини бла Правительствоуну пресс-службасы.

Билдирги

Депутатланы эслерине

2009 жылда 13-чу ноябрде КъМР-ни Парламентини ююнде Къабарты-Малкър Республиканы Парламентини кезиюуну алгъа бардырылыкъ жыйылуу болушлукъ. Ол 10 сагъатда башлангычыды.

МЕДИЦИНА

Тауушлукъ оборудование алынганды

Къабарты-Малкърда жангы туугъан къыбанакаланы анда бир жылгъа толмагъан сабийлени кьурауларыны зшитюлеринде бузукълыклары болгъанларыны ачыкчылауу жалаанда бир – бек иги аманлы – аудиология скрининг – практикада хайырлангыч бардырылды. Алай оборудуванины биринчи кьураулары бизни республикага келтирилгенди. Жуукъ заманда ала саулык сакълауу кьурау эм муниципальный учреждениларындан оунуна да орнатылыкъыла.

Сабийи жашууну биринчи жыллары аны тилини айынууну, хар затны да биле башлаууну, социализм-эмозия жаны бла нени да эбие тошюнуоноу кызын кезиюне саналадыла, ол затла бла байламлы уа аны кулукчыларыны этилдеринде бузукълыкларыны эрте ачыкчылауу он болмайды. Он торлю тапсылыкны кеи ачыкчылауу сагуурулукъны бла типсизликни айырылауу келтирди.

Республиканы шахарларыны сабийи таууу учреждениларын алай шьбьодо медицина оборудувание бла жалчытырылды. Анда ишлер ючюн арчаланды – отларингологдан, педиастрдан, неонатологдан бла медицина сестраладан онсегизки баш магъана берилген «Саулык» деген миллет проектни чеклеринде усталыкларыны кьетюруноу кьурауларда окутуучыла.

Жангы туугъан къыбанакаланы бла бир жыллары толмагъан сабийлени универсал аудиология скрининг-глерни эчки кезиюно бардырылыкыды. Биринчи (отокустика эмиссияны регистрациясы) къыбанаканы жашууну ючюнчо-терюнчо суткасында сабий таууу учрежденида неда жашагъан жеринде сабий поликлиникада бардырылды. Кулукчылары осал эшитирге эмда сангырау болурга кьорулууу шьтлары болгъан сабийлени, андан ары терен тинтип, диагнозларын тохташдырыу ючюн (аудиология скрининг эчки кезиюу), республикалы клиника больниданы сурдология эм спухотрозитривани бьомюне жибердиле.

КъМР-ни Саулык сакълауу министрствосуну пресс-службасы.

Салиханн Эзизювну (башында) бла Ражим Малкъсуюну (тобюнде) жон сайын да Бабугендин Бьзынгыла баргъан жолда кьорюге болушлукъ. Ана, Ингуш Республикадан келип, мында жигер ишлейди. Башхала жолну кертгертип, тынгылы зыгыр юкюу кетседе, бу жашла негерлери бла асарлты саладыла.

Суратланы МАМАЙЛАНЫ Алий алгъанды.

Жевиылыу – 2010

Хурметли окуучула!

2010 жылны биринчи жарымына жазылуу кампания андан ары бардырылады. «Заман» газетте сиз связны кьайсы почта бьомюнде га жазылгырга болушлукъ.

Жазылууну ала айгъа багъасы торленмегенди, алгыннгылай кьалгъанды - 356 сом 10 калек.

Бизни индексизб - 51532

ТРАНСПОРТ

50 автобус келликди

Россеий Федерацияны Регионланы айынуу министрствосуну бла КъМР-ни Правительствоуну араларында этилген «Федеральный бюджеттен субъектлени бюджетлерине автобус-транспорт эм коммуналны техника сатып алырга субсидиялы беруино юсюнден» келишимни чеклеринде бизни республикага жангы автобусла келип башлагъандыла.

Республикалы бюджетден битеуло хайырлангычу транспорт, комму-

нальн эчки техника сатып алырга эм саулык сакълауу бла ишлени тамаларга къыратылыкъ ахчаны 30 проценти софинансирование халда ол проектти жашауда бардырырга бьомюноркуду.

Къабарты-Малкър орталыкъ автобускадан 50-сини сатып алыкъды да, аладан эски кызылуу адамланы жол-ротторча жарашдырылып болушлукъда. Ол машиналадан сора да, 5 трольбус алырга деп белгиленген эди

да, ала эм «ПАЗ» автобускадан да 17-сини келтирилгенди.

Автомобиль эм шахар электрогранспорту 2009-2011 жылда айынууну концепциясына тийишликде сатып алыну турган автобуса республиканы автогранспорту предпрятяларыны оюнулары бериликди.

Майя БИЖОЕВА, КъМР-ни Транспорт, связ эм жол молук министрствосуну пресс-службасы.

Бек башы — предпритияланы коллективтерин сакылауду

Ахыры. Аллы 1-чи беттеди.

Бу кыяын экономика болумла предпритияланы коллективтерин сакылау мағаналы ишледин биринди, деп чертегинди доклады. Бу жаны бла мадарланы министрство Адамланы иш бла жалчытуу жаны бла кырал комитет бла бирге бардырады.

Вячеслав Иванович, экономика болум осал болгоннада кырамай, предпритияла производстволарын кенгерти, жаңы технологияны синтирди жаны бла иштин тохтамаганын чертегинди. Юлюго, «Севкавентен» предпритияте жаңы цифровый ренгтен аппаратура эм медицинада керекли башка оборудовани чыгарып баштаганды. Аны продукциясы качество жаны бла аламатды. Ол себептен предпритияте «Саулык сакылау — 2009» деген конкурсу кытышырыкты.

излеп 53 миң адам келгенди, алудан 43 миңине ишсиз деген статус берилген. Аны бла бирге вахканисла да азыгынандыра, биюгюлөкө 1,6 миң ишчи жер барды, ол а бытлары бу кезюнде болгонданд эки кереге азы.

Фатима Куготова айткан кереге, аслам халда иштен кеткен кезиуле болгонандыла. Болса да озган жылны октябрь айында быйлыны 2-чи ноябрине дери 147 предпритияте ишчилерин саңын азайткандарына юсперинден билдиргенди. Битеу да бирге 1431 адам ишсиз кылынды, ол бюджет предпритияла айлык хакыны төлеу система турлендиргенин бла байламды.

Парламентин Урунуу, социальный айнэуэм эм саулык сакылау жаны бла комитетини башчысы Жанатайлы Сагима а сакытагана ишчи жерде болуу жаны бла закон промышленность предпритиялада толтурулманды деп сорганды. Фатима Куготова аха кытылык хакына тасатындан предпритияла, саулыклары ошал болуп иштерин оңгилди болмаган адамланы иште алырга соймегенлерин чертегинди. Комитет сакытагана ишчи жерле кыргызстанла болушулык этилгени белгилгенди, биюгюлөкө 50 адамга заявка берилгенди.

экономика политика, мелик

экономика политика, мелик

экономика политика, мелик

экономика политика, мелик

ТИКАЛЛАНЫ Фатима.

Саулык сакылау

Вакцина кереклиси тенгли бир барды

РФ-ни баш санитар врачаны оңуу бла 1-чи сентябрден башлап кыраланы битеу регионларда да мониторинг бардырады. Аны кезиуле АНН1 вирусу бизин республикага да жетени чыкканын айтканды. Кызбарты-Малкыарны баш санитар врачы Кичи Хачуков бизге билдиргенине кере, аллай эки болум лаборатория тинтуулден сора тохташдырылганды.

Оңсиз кытылык саясуц Нальчикде СПИД эм жукуганы аруула арада стационар багында эди. Жаш адам бешуелен бла байламлыкда болгонанды. Экинчи жетимжылык школчуду. Ол Прохладини шахарны болгониса хакыны жукуганы арууладан багыт болкюмюде стационарда салуугуна бакдырылганды. Болгонисадан чыккыгандан сора андан

аланып лабораторияга ашырылган материал сабый АНН1 вирус бла арууганды ачык кылынды. Ол болгонисада бирге-бирге койгондо эки окугун классында да жайырма эки адам бла байламлыкда болгонанды.

Аланы барысында да тинтуу материалла алынгандагы саясуц халыралына кырагандай туралды. Жаңы вирус табылганы саусула республикада болууна чыккымагандыла. Россияни регионларын неда башка кыралалардан келгене бла тобешмегенди. Ала акиси да саулыкларыны юйлеринде бакдырадыла.

Баш санитар врачаны айтканына кере, терели гриппден арууганын башка регионлардан батырындан кел тийюлгюдө. Республикадан андан дарман салуу кысы

стау барды. Вакцина кереклиси тенгли бир барды. Биюгюлөкө 76 миң 828 адамга дарман салынганды. Ол иштин 20-чи ноябрго башарга белгилгенди.

Алимелди сынгилден вакцинна сабыйлеге, абданлагда да бир эди. Биюгюлөкө биринчилеге «Гриппол+», татамалга уу, алгычна, «Гриппол» дарман салынады. Хачуков айтканына кере, ол дарманна бизин медицина беш жылдан берти хайыраланды. Ол заманы ичинде вакцина кесин иги жаны бла кергозгөткөндү, аны хайыраланданган сора кыяын болумла чыккымагандыла. Жукуганы арууладан, ботюнда аха бла кечгенелден, дарман салдырмай жарамгазын чертегинди врач.

МУХАДИНЛАНЫ Айтшат.

Кытапханада

Хурметлеуно белгиси

Улуу Ата журт уруну жыландына, тылда ишлеп, хорламны жуууларына улуу юлюш кыошхан адамланы урунуу жигерликтерин юсперинден кеп китапла жазалыганды. Аны кыяын болумлада ачыккы, жалангылдан да сынан ишлеген, өксозилени өсдоргөн тишируулары, абданна бла тенг станко арларында союлген сабыйле юсперинден а жазылган китапла алай кеп тийюлгюдө.

Нургай Тлуповно кеп болмай чыккыганы «Солдатские вдовы и их дети» деген китыбы да кеплене жигерликтерин кыозгарыгына са өз жумшун. Аны атасы Ата журтун душмандан кыорууларга кеткенде, анга жалаанда 7 жыл топтыганды. Анысы кылууда у 5 сабый кыалганды, бири биринден итче. Аллай кой

орупе у Герменчикде, Штхткыла, Жеремекода да кеп эдиле. Бу эле эплени 25-30-жылкыларында тул кыалган, чачлары жашай агарганын жигит эмде жигер тишируулары юсперинден халпарайды китла. Ала өмүрдөн ахырга болонор кетюмрей ишлеп, өксоз сабыйлерин агыююне салгындады. Бу кына мала алагы хурмет этюно белгисинди, келип тийюлеге юлю болгондай кытылык эсертмедди.

Аны ага бек итулу кыяын салганды. Архивелден, библиотекаладан аллай бир документлени, материалланы жыйыштырганын алай тийюлгю эди. Дагында урушда өлгөнүн юй бийчелери, сабыйле, туудуклары бла тобешмегенди тышери. Аны бла бирге ол фронтта болмокс тас болгонаны, аналары, кыатынлары аланы кыаид кыалганна

рын өлгөнлерин бириге термилди, өмюрлерин жиялганын табылганын ашырганы аскерилени да тизмелери кырашдырганды. Сюеген жайлары аскерден сакалып, эрге бармай кыалган кызыланы юсперинден да халпарайганды.

Нургай кесини атасыны, башха аталаны бла аналары алпарында борчун толтурганды, ала халкыны эсинде кыалыра этгенди. Эңгиле башка өлкөнү бичуу апарды жигитликтерини бир чыдамлыктыларыны юсперинден туудукларына билдирюдө. «...Бу кытыпны бетлеринде атлары жазылганла, мен да жашаудан кетсе, бу китап шыйкы тиширууларга бла аланы сабыйлерини өспас этюно белгисине кыалыр, Ала, керти да, шыкы болгонналары аланы эслерине хазна келген да болмаз»-деп жазды автор.

МАХИЙЛАНЫ Азиза.

ТИНТИУЛЕ

Диабет ючюн терслик бал туду угай, белокадады

Сахарный диабетти жашырынлыкларын билгире алимлени кеп төлөлери корюшгенди: кюркюуну чыгарганын шартла белгилерди, арууну башлануу механизмин а алкык бир киши да ачыккылапмаганды. Аны жашырынлап арууну бу жаңы учурда ушайды. Чыкко шаарны университетини алимлери саңын диабетти чыгыуунда эм айнуунда баш мағананы тутхан блокка ушганын вешествону чыгаргандыла. Алимле тинтууленди лабораторияда турган жанырлар бла — чыккыла бла — бардырында, алай терслиги болган С1С-2 белок адамны чарында тоз да чыккычанда ишлейди.

Сынауу өтдюорю ючюн, чыккыла уу ол себептен сайлангандыла: айтылган арууну бу жаңы учурда ушайды баруу халык эм чыккычанда диабетти биюмия маркерлерин адамдагы диабет

никилеге, бирси жаңыулардагы-ыландан эсе иги да жууккы келишуде.

Аш уруну тубюндеги бени эки орчунуклары чыгарганын инсулин клеткалагы глюкозаны — жаңылары болган организмни бичуу алаңына отууларына эригире себептик этеди. Сахарный диабетти биринчи тюрлюсюндөн (жаш адамлада болды) аруганданын чарыларында инсулин асыры аз чыгарылады, ол себептен а алагы ол вешествоно, укол этип, берип турууга керек болды.

Диабетти экинчи тюрлюсюндөн аругандыла уу (абдан адамлада) кеселерин чарыларында болган инсулин тамамлык этеди, алай ол клеткалагы кеси алына өтпөйлөдү, кванда кыалды. Бал туду аз этюно табакчалар бир-бирден алагы болушайды бла кыалдыла. Аллай кезиулерде инсулин укол этерге тошери. Ал

терк окуна азыгын эди. «Тюз да кислотоста азыгынандыла, чыккычаны чарында чыгыу инсулин да терк азыгын башшайды»-деп аныгылтаты тинтиулен итгарыны юсперинден өчтүну ол торлю ишлеге башшайды этен доктор Девора Нельсон. «Аны юспенде да, биз быллап шартка да шартала болгонбиз — белок кереклиси тенгли бир жок эсе, проинсулин да аз кыралды. Д. Нельсонну айтыуна кере, бу жууккы жылда алимле белокну кейбегире себептик этерик дарманна жарашырыгы болушудула. Андан сора у саусула кеселерине хар кой сайнуу кол этюдун кытуулурукдула. Алимелден дагында быллап оюмлары барды; сюеклени эми шуготлени арууну тиз С1С-2 кызууну башка белоклары бла байламлы болумура? «Известия» газетден,

Жаш юйюрге мындан арысында да онг берилликди

Ахыры. Аллы 1-чи беттеди.

Бюджеттен белонгонен ырыскы азылык кырама кырама кырама, арт жылдада Кызбарты-Малкыар Республиканы Правительствосу жер-жерли самоуправленины органыра бла бирге жаш юйюргени жашуу журт болууларын илгендирюге софинансиронене халда кыошурюно, республикалы эм муниципальный кыраулукулканы бюджеттерине иги кесек аха сапынын турганды.

Сөз ючюн, 2002-2010 жылга «Жашуу журт» федеральный целевой программаны чеклеринде былтыр «Юйюргени» подпрограммага Федеральный бюджеттен 82 миллион сом алынганды. Республиканы эм муниципальный кыраулукулканы бюджеттеринден 13,4 миллион сом кыошуганды. Алай бла жаш юйюргени болушулга белонгонен аха 109 миллион сомга жете кеткенди.

Отгары кергозюлгөн программаны чеклеринде 347 жаш юйюрге шартыгы кыагыла (сертификация) берилгенди. Аны хайырандан ол юйюргени 91,6 проценти жашуу журтла бла жалчытууга былтыр болууларын илгендиргенди.

«Юйюргедеги жылга, финан кризис болумда окуна, федеральный бюджеттен 52,4 миллион сом белонгонди. Жаш юйюргени жашуу журтла бла жалчытууга былтыр болууларын ачадан кыалганын да арга кыошуп, 71,7 миллион сомга жетдилгенди. Ол аха 174 юйюргени жашуу журт кыо

лайларын кочерго онг берликди. Тенгештирди алганды, 2008 жылда бир юйюрге болуу жети эсебинден этиген болушук 313,5 миң сом болгон эсе, быйыл аны өлчөми, 31,5 процентге көбөйтүлди, 412,1 миң сомга жетдилгенди.

Улуу социальный мағанасы болган иштин андан ара бардырыга, эки жанына да сейирлерин кыорууларга бурлуган шарт мадарла этигендери да айтылганды кыуанчылы жыйылууда. Кызбарты-Малкыар Республикасы Кырууш эм архитектура министрствосу башлап Россия Федерацияны коммерция Себерканы эм республиканы шахар округларына бла муниципальный районлары араларында 2002-2010 жылга «Жашуу журт» федеральный целевой программаны, анга кере жарашырыгыла «Жаш юйюргени жашуу журтла бла жалчытуу» республиканы подпрограмманы толтуруу юсюндөн юк жаңы келишимге кыо салынганды.

Жалаңда Терк район кыалып турданы аны, кыалган муниципальный районланы эм шахар округланы барысы бла да отгары айтылган подпрограмманы толтурууга федеральный эм республикалы бюджеттен аха белюноно юсюндөн эки жаңы келишимле этигенди. 2010 жылга подпрограмманы бла жалчытууга былтыр болууларын ачадан кыалганын да арга кыошуп, 71,7 миллион сомга жетдилгенди. Ол аха 174 юйюргени жашуу журт кыо

И. Каурова сөбешюнуо ахырында была кыошканды: «Россия Федерацияны регионланы айнэуу министрини орунбасары Сергей Круткил айтканына кере, 2011-2015 жылга «Жашуу журт» федеральный целевой программаны жарашырыгыла турду. Алай эсе, жаш юйюргени жашуу журт болууларын илгендирюге бурлуган мадарла мындан арысында да этилип турулушудула. Жарыгууга, аха кытылык хакына андан болушук тилеген жаш юйюргени барысына да ыразы этерю онг табылмаганды. Юлюшоз кыалганланы кыагытылары шахар округланы эм муниципальный районланы администрацияларына кыагытыла ала, аман болганын кыада алагы болушуну мадарлары этиликкенди».

Ызы бла кырууш эм архитектура министрини орунбасары жыйытталганы кыае уруулары бла жаш юйюрге сертификатла берип, кыалып агышылганды. Бу жол аллай кыуанчы тийишли болганына Нальчикден окунуу 79 эдиле. Ол санда Нальчик шахар округдан Инна Анликва, Зур Карачев, Махийланы Тахир, Мурат Тлостовен, Черкелди Мисирлы, Мисирлы, Бичекуланы Магомт, Прохладини Шахардан Михаил Чернышев, Рустам Шеден, Элюрус райондан Оракчаланы Расул, Иван Колданы, Курдаланы Рауф эм башкалар бар эдиле.

КЫАЙГЫРМАЛЛАНЫ Борис.

Соруду

Хайырлы сөлөшү

Элбрус районда акыбалдык болмаганын ишлери эмда аланы эркинликтерини кыоруу жаны бла комиссияны председатели, район администрацияны башчысыны биринчи заместители Афащкылы Рамсаны башчылары бла аны кезилуу жыйынуу болгонды. Аны медицина учуредияны бла Билем бируноу управленины кыошурюу эм башка волпроса сизюленгенди.

Районда акыбалдык болмаганын арасында кыяын салганланы медицина бла жалчытууда, андан сора да, сабыйлен школда дасрелге жокюлгөнүн проблемалар болгоннары белонгонди. КЭМР-ни Экономика эм жамаат кюркюукусулык советини членлери тийиштин тийиш бардыгандан сора аллай оюмга келгенди.

Тазык юйюргени акыбалдык болмаганын ишлери жаны бла комиссияны эсебин тошошлеге врачанын бла учурдагы бла социальный белонгонди. Сабыйлен школга жорууларын жалчытуу ючюн, класс башчылары бла социальный педагогаланы ишлери коллендирюге керекди. Кыяын салганланы проблемалары бла корюшен тийишлы ведомстволаны барысына да бирге ишлеууге тал кырууларга кереклиси да айтылганды.

А. ТАЛАЕВ.

Соруду

Спорт федерацияла кимле тийишдиле башчылык этерге?

Алтыркезде Россияда бердырылган спорт форумда Козонди Предпритияла Исаеведе спорт федерациялагы профессионал адамла башчылык этерге кереклидиге, аны юсюндөн бизин республикалы спорт бло корюшгелле оюмларын айтканды.

Элбрус районну кош тейюно ишлери, физкультура эм туризм жаны бла комитетини председатели:

«Ол тюздо, алай профессионал адамны ахыны болмаса, андан не хайыр. Бек мағаналысы — федерацияны президентти спортну айнэууларга аха мажара билгире керекди. Профессионалы уу асламында аллай онг болмайды. Сөз ючюн, мен спортта кеп жылпандан бериме, андан айтуула да барды, алай мени аха жоксуду да, кимден болса тилеп айлангыра тошеди.

ОСМАНЛАНЫ Мухтар карате кыюксийюндан тренер-преподаватель тийюле. Сөз ючюн, тутушугура юйюргенден тренер кеси тутушугура болмаса да хазырларгыла жетишмиле гжефелени. Алай татамиде кишиге ал бермеген спортчу башхаланы да ала усту тутушугура юйюргелыкды десек, ол тюз болушук тийюлдө.

Аны айтканын, федерацияга спортчу башчылык этгенилге, ол аны иш тийишлеси кере, кыраалмазга болушуду.

Соруду

Турнир сейр өтгенди

Совет Союзу Жигити Байсолтанланы Алимни 90-жылгына аталган байрам бла байламлы Яныкойну спортчуларыны эли администрациясыны кубуугу эм сауларга ючюн волейболдан эришмилери болганды. Кечеге дери бардырылган турнирге алты команда кыатышканды.

Биринчи жерни эли жаш тейю комитетини келечилери алгандыла. Экинчи эм ючюнчо жерге у Яныкой эли мусулман жамаатыны «Иман» эм школну бытыр бошоган кыаумларыны «Айра» командалары чыккычандыла. Турнир бек иги спортчусуна у школда физкультурдан окугун Табаланы Жана саналганды.

Бытлай эришмилени эли администрациясы мындан ары да кыаруга айтады. «Кыска заманы ичинде элде баскетболдан, теннисинде бла гирла кетюрунден эришлеу бардырылгычдыла», — дегенди администрацияны башчысы Газаланы Залим.

ЭЛЕККУЛАНЫ Хасан. Сураты автор алганды.

Соруду

Кенчеклеге - кюрөш

Индонезияны округларындын бирлеринде джунглине бла кенчеклене киреги эркилик закон бла кетерилгиди. Жер-жерли властыла аллай законну чыгарырга оңу этгенди.

Аны излемин толтурууга унамаган тиширюу кенчегин, журун-журун этип, жытырыктыла, аны орнуна хаксыз тебен жан берилгиди. Мисирлиан эр кишилеге у шурты кенчеклене киреги жарамады. Ал умтуха кере, закон келир жылпандан башлап коч алыктыды.

Соруду

Акыялы кыатын — ёмюрлюкю

Британы алимлени оюмларына кере, тап адегиле болууу жашырынгына кыатын эринден акылыларык, 5 жылга жаш, ала экиги да нехяларын бузмаган, юйюргенин чамасында адамла болгоннары саналадыла. Кыатын эринден 3 жылга эм андан да ките тамата эсе, аны юйюргенин чыңынуу жаны бла кюркюуну бир жытылганыкындан эсе юк кергеге кейбейди. Бирге ушу заманы ичинде у кыатын эринден иги да билгирелер болган адамла кырагандан башлап коч алыктыды.

МА САНГА!

Кенчеклеге - кюрөш

Индонезияны округларындын бирлеринде джунглине бла кенчеклене киреги эркилик закон бла кетерилгиди. Жер-жерли властыла аллай законну чыгарырга оңу этгенди.

Аны излемин толтурууга унамаган тиширюу кенчегин, журун-журун этип, жытырыктыла, аны орнуна хаксыз тебен жан берилгиди. Мисирлиан эр кишилеге у шурты кенчеклене киреги жарамады. Ал умтуха кере, закон келир жылпандан башлап коч алыктыды.

МА САНГА!

Кенчеклеге - кюрөш

Индонезияны округларындын бирлеринде джунглине бла кенчеклене киреги эркилик закон бла кетерилгиди. Жер-жерли властыла аллай законну чыгарырга оңу этгенди.

Аны излемин толтурууга унамаган тиширюу кенчегин, журун-журун этип, жытырыктыла, аны орнуна хаксыз тебен жан берилгиди. Мисирлиан эр кишилеге у шурты кенчеклене киреги жарамады. Ал умтуха кере, закон келир жылпандан башлап коч алыктыды.